

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 254. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299309876960/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

Liff or Døel] i liv og død. – 4,3 beholdne] velbeholdne. – 4,4 uskadede] uskadte – 4,4 til] tilbage til

Bag Sthens rejsevise anes den middelalderlige processionsang, der kendes på tysk som *In Gottes Namen fahren wir*. Sangen havde sin plads på den første dag i bedængen, om mandagen før Kristi Himmelfartsdag, jf. JbLH 1981:109, og munder ud i en anrøbelse af trefoldigheden, jf. Wack II 682-683 str.1. Sådant støtter også Sthens rejsevise med en af ham tilføjet trinitarisk str.4. Ved udformningen af dette evangeliske modstykke til den katolske processionsang betegner Sthen sig af Nicolaus Hermans *In Gottes Namen fahren wir*, Wack.III 1437. Når Guds navn afløses af Jesu navn str.1,1, kan det skyldes afsmittning fra andre reformatoriske danske salmer (se Th bl.164r, 328r og 331r, BH 24; 122 str.6; 123 str.8-9). Bibelsk inspiration findes i Ef.5,20 og Kol.3,17, men skiftet fra Gud til Jesus fremkaldes måske mindre af teologien end af den metriske kendsgerning, at oversætteren behøvede et tostavelsesord

Optrykt BH 260. Litt.: Frandsen 73; Schjørring 34.

Rejsevisen blev optaget i M2 med alle fire strofer, hvortil som str.5 og 6 føjedes *PAa Fredens Vej til Lykkesalighed*, Vb 32, opdelt i 2 strofer a 4 linier. Denne praksis videreføres af Udtk42, Udtk53 og M-C. Læsemåder i str.2,2-3 tyder på, at M2 har benyttet en tidlig Vb-udg. som f.eks. H 1 Udtk53 ændres str.6,2 »oc altid til salyd osv. Sthens lille rejsevise med dens karakteristiske incipit anes muligvis bag Kingos vældige »Reyse-Andægt« *I Jisu Himmelsode Nam om Reyse jeg begynder*, KingoSS III 253-260, BH 518.

34. Endnu en anden Velsignelse...naar mand vil reyse

4 til Lykke or Fred] hører sammen med Beuar osv lin.3 bevar os...så vi må have lykke og fred på denne vor vej – 5 *Tobias*] akk. af Tobias, jf. 31,13f – 8 *Allsummevægte*] almægtigste – 8 *naadlige*] nådigt – 10 *Hiemmer*] uvenner – 15 *beholden Reyse*] sikker reyse – 16 *prise*] prise, takke – 19f i den sted, som] på det sted, hvor – 21f *der maad beder føre*] som man beder for

Velsignelsen er beslægtet med 32, men også elementer fra 33 indgår

35. En Bøn om et saligt Endeligt

1f *En Bøn . . . at yderste*] En bøn til almindelig brug eller når man ligger på sit yderste – 3 *være*] vær – 3 *Synden*] synder – 7 *naadelig*] nådigt – 8 *Legeme*] legeme – 9 *Endeligt salig*] jf. 6,96f – 10 *Oplad*] opluk – 14 *Beuar*] bevar – 15 og 25 *amaamme*] modtag – 17 *stid*] stillet, borttaget – 18 *gentle*] genløst, løst fra. – 20f *ikke met . . . vedtæte*] 1 Pet.1,18f – 21 *Rosens Blod*] jf. 8,13 – 21 *vedtæte*] udvælgt, udgydt – 23 *hidbøde*] trøste – 24 *strykke*] styrk – 25 *våd*] i – 26 *opholde*] hold oppe, hold fast. – 27 *giffre*] giv

35 synes at være en kompilation fra Sthens hånd. Lin 6-11 kendes i poetisk form på nedertysk i »Collecten eller Gebedens bl.115v. På dansk findes for-

læg for lin. 1-13 i NmB1 bl.C. 1v. NmB2-3 bl.Dd 3r og Gryd1 bl.O 7v. Også i ReravE1Bb 1649N. Mulig inspiration til lin.17-21 fra AV 18 bl.E 7v og 8v.

36. Den gamle Christelige Dagevise

1 *Dagevise*] om denne betegnelse se Bruun 35ff - 2 *Den signede dag*] den (vel)signede dag, som den middelalderlige dagvise besang, var søndagen eller juledag, evt påskedag jf.37 str.3,1. Th 316v derimod lader dagvisen beskytte enhver ny dag/morgen. I Vb's sammenhæng genvinder salmen sit opr. sigte. Dels står den som indl. til salmeafsnittet; dels følger *gifer* den og *uden* morgensangen *DEn mørke Nat føngangen* er følgende vejledning for Vb's bruger: »Her efter følge nogle smukke og trøstelige Loffsange, i forskjellige tider, effter leygheden at bruge.» Dagevisen er altså på sin plads i Vb ikke en morgensang. - 1,2 *aff] fra*. - 1,3 *huse]* lyse, opt. ligesom i 1,5. ~ 1,3 *jo - at]* jo . jo. - 1,4 *framme]* gavn, lykke. Samme raurologi 37 str.5,4. Tausen 11v og Th 10v str.6,16. - 1,6 *Huene]* hverken. - 1,6 *Last]* skade. - 1,6 *Vaade]* ulykke. - 2,3 *Liuß]* lys. - 2,4 *ert]* vidt, jf. vide 37 str.1,2. - 2,6 *foruden all]* uden nogen. - 3,2 *Engle skare]* engleskarer. - 3,4 *Dæffuelens]* djævelens. - 3,5 *Affrand]* had. - 3,5 og 6,2 *ber]* bærer. - 3,6 *Lijff]* legeme. - 4,1 *Kaarß]* kors. - 4,3 *mæiken ... or mug]* korset som symbol på den kærlighed, der beskytter mod det onde ved at blive sat mellem den bedende og djævelen/uvenerne, kendes fra middelalderlig andagtslitte., f.eks. M1DB II 31,4-6; IV 371,5f. Korset som skjold og værn IV 20,25f, 120,21f. Om Kristi død og pine som værn mellem den bedende og det onde se II 38,11; 63,19f; IV 252,2f; 255,24f; 256,3f. - 4,4 *veringe]* værdige, dyrebare. - 4,4 *pine]* pine. - 4,5 *neder]* ned. - 4,5 *rand]* randt. - 4,6 *shyker ud]* slukker ud, udlukker. Synderne ses som en brand, der slukkes af Jesu blod. - 5,1-2 *Luar boude]* Var alle de træer, som findes i verden, [til stede og tilfuge alle] lov, græs og sand på havets bund. - 5,3 *Hæffde de Maal]* havde de tungemål. Om den digteriske tradition med de tallose lovprisere se Bruun 41ff. jf. M1DB III 333,7-11, hvor lovprismingen kædes sammen med Jesu blod ligesom i nærværende salmes str.4-5. Til de tallose lovprisere se også M1DB III 353,7-16; 362,21-24; 438,4-8. Motivet kendes efter reformationen i ReravE1Bb bl.62v »DER som alle Engle og Menniske, Ja alle Creatur viare Predicere, saa kunde de icke allesammen, nocksom oc fuldkommelige met Ord befatte oc begribe, denne Hiertens offuermaade Faderlige Kierlighed, der GVd betede mod oss arme syndige Menniske, I det at hand lod CHRistum Pitas, oc da for oss, Megr mindre skulde de fuldkommelige saa som det sig burde, den samme Kierlighed loffue oc prise.» - 5,5 *Dæ]* dog. - 5,5 *loffue]* lovprise. - 5,6 *rene]* rene, syndfri. - 6,1 *Fuel]* fugl. - 6,2 *Været]* vinden. - 6,3 *fuld out]* meget vanskeligt. - 6,3 *maet]* magt, kraft. Den ubesvarede selvfolgelighed i naturens kræfter i str.6 (fuglen, der loffes og vundet, der pludrer afsted) synes at markere en modsætning til naturens afmagt i str 5 over for den opgave at lovprise